



LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

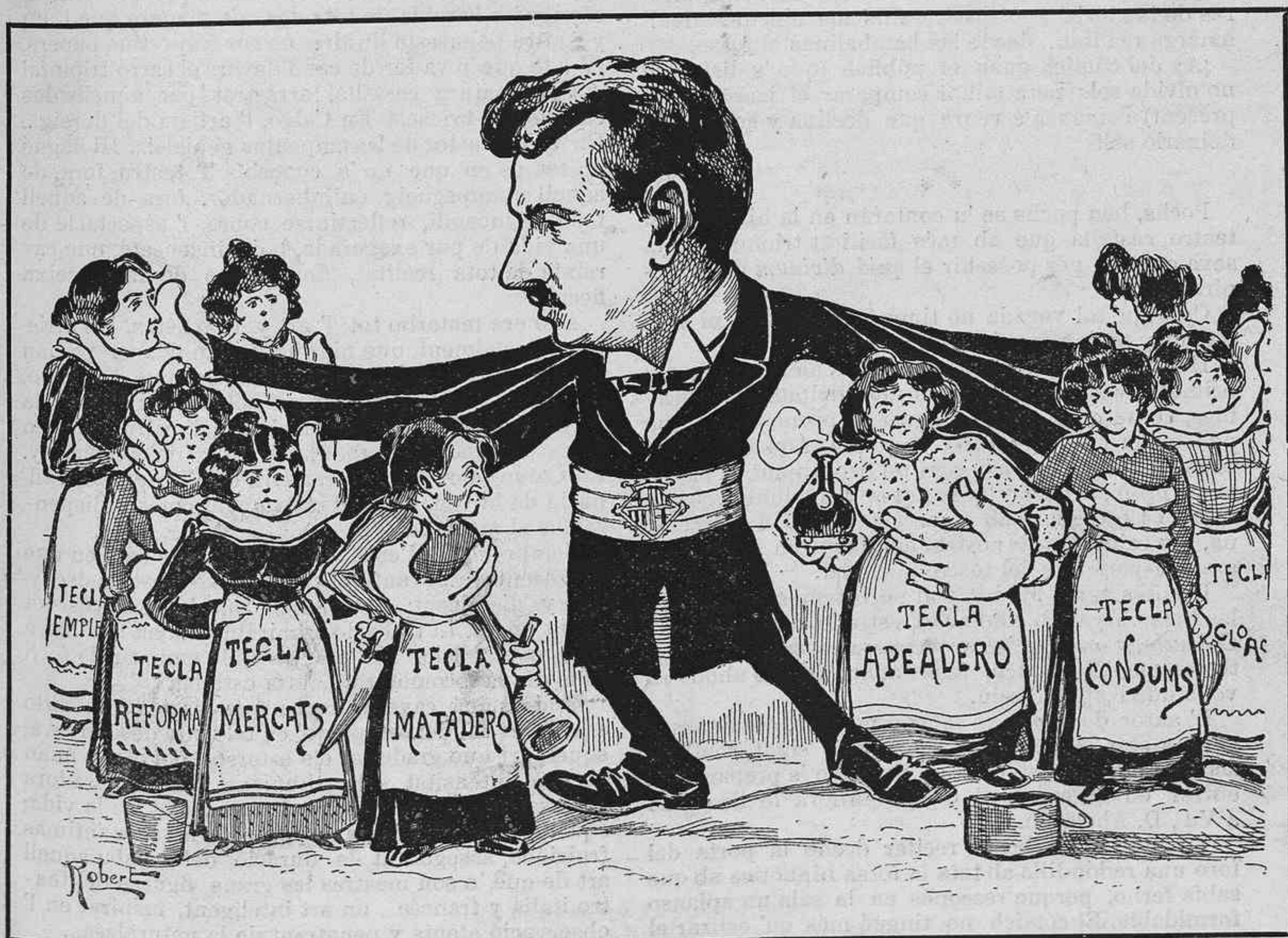
DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS OADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya
Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

UN ALCALDE APURAT



—¡No puch més!... No tinch prou mans per tocar tantas teclas.

CRÓNICA

VICO

QUÁNTS y cuánts recorts desperta la mort del actor Vico, ocorreguda fa pochs días á Cuba, á bordo de un vapor, en vigílias de retornar á Espanya, hont se proposava acabar els seus días tristos, com un desenganyat de la vida...

No feya pas molt que un telegrama parlava dels grans apuros qu' estava passant, allá en aquella terra que un día siguié espanyola y qu' encare parla la llengua castellana, conservant pels nostres artistes un afecte especial que 's tradueix en admiració y en un' altra cosa més positiva y... de *más peso*.

Fins allá, fins en aquella América—la terra clásica de anarhi á fer fortuna—á n' el pobre Vico, la segona, l' última vegada de dirigir's hi, 'l sant patró dels artistes de teatro se li havia girat d' espatllas. Allá ahont son tants els que hi troban una mina, com ara mateix la María Guerrero y 'l seu marit, el pobre Vico no hi trobá més que la mina agotada: un pedruscall inmens, estéril, de impossible caminarhi y entre 'l qual cayent y aixecantse á cada instant, á la fi havia de deixarhi 'ls ossos.

Una vegada més s' ha hagut de veure que no hi res al mon més trist que la decadencia dels homes de teatro.

Obligats á posar en el exercici del seu art tota la seva persona, l' ánima y 'l cos, l' essencia íntima y la vestidura externa, quan els falta la plenitud de la forsa, l' alé de la joventut ardida, el foch del entusiasme creador, se senten débils, impotents y tristos, y á tomballons se 'ls veu rodolar desde las alturas de la gloria apoteósica fins als abismes de l' amarga realitat... desde las bambalinas al fosso.

¡Ay del cómic quan el públich (que 's diria que no olvida sols pera millor comparar el passat ab el present) comensa á veure que declina y acaba per deixar-lo sol!

Pochs, ben poch se 'n contarán en la historia del teatro castellá que ab més facilitat triomfés en la seva carrera, per possehir el *quid divinum* de la inspiració.

Cert que tal vegada no tingué altra cosa, ni volgué may tenir res més.

He sentit contar que D. Joseph Valero, un de sos primers mestres, notant sas desigualtats inexplicables, en un moment de disgust va pronosticarli que podent fer molt, no faria may res. Aquest presagi obrá en el jove Vico com un estimulant, li picá l' amor propi, li despertá la forsa de voluntat, y ja á l' any 64 treballant ab el mateix Valero á Barcelona, fou saludat pel nostre públich com una de las grans esperansas del teatro nacional.

Després aná á Madrit y al poch temps se posava las botas. Ayala li confiava l' estreno del seu drama *Consuelo*, y en Vico 's revelava amo y senyor del entusiasme del públich, fense aplaudir allá ahont ell volia que l' aplaudissin.

L' autor de *Consuelo* estava nerviós, desassossegat al notar la fredor ab que havia sigut acullit l' acte primer del seu drama. En Vico 's preparava á entrar en escena y li digué:—Ahora le llamarán á Vd., D. Abelardo.

Y en efecte, li bastá recitar desde la porta del foro una redondilla ab tota la forsa hipnótica ab que sabia ferho, perque ressonés en la sala un aplauso formidable. El cómic no tingué més qu' estirar el bras per agafar la má del poeta y treure'l al escena-

ri, comensant en aquell moment la serie de ovacions que no havia de acabar fins al final de la representació.

De cassos com aquest n' está plena la historia del famós actor. Fins en els días de displicencia, qu' eran els més, si s' hi empenyava, enardía al públich al seu arbitre. A un seu amic que fastidiat de no véureli fer res, li comunicá que se 'n anava á un altre teatro,—No te vayas—li digué—voy á *hacer* para tí el segundo acto; pero sólo el segundo.

Y en efecte: feu un acte según de *La jura en Santa Gadea* que deixá boig al públich. Sols per complaure á un amic.

De la mateixa manera, li digué un día á n' en Zorrilla que assistia á una representació de *D. Juan Tenorio*:—¡Vaya el quinto acto por Vd.!

Y 'l poeta assombrat, deya que may en sa vida havia concebut un portentoso semblant.

El período més brillant de la vida artística de 'n Vico es el de las sevas rivalitats ab en Calvo. Els dos eran bons amichs que 's volían bé; pero en cambi 'ls seus apassionats anavan poch menos que á cops de puny per si l' un valia més que l' altre. El nostre públich per interessarse de veras necessita que hi haja dos galls en un galliner. Lo qu' en la tauromaquia succehia ab en Lagartijo y en Fras-cuelo, passava en art dramátich ab en Calvo y en Vico.

¿Quí no recorda la sensació inmensa que produhí l' aparició dels dos rivals en un mateix teatro, donantse la réplica en unas mateixas obras? L' Echegaray realisá aquest matrimoni artístich. Si avans escribia obras ara per en Calvo, ara per en Vico, n' escrigué á la mida de tots dos, de manera que l' un y l' altre poguessin lluhirse en sos respectius papers. ¡Y á fe que 'n va fer de camí llavors el carro triomfal del dramaturg castellá, arrastrat per aquells dos caballs tan briosos! En Calvo, l' artista del floreig... En Vico, l' actor de las empentas genials!... Hi hagué un temps en que no 's concebía 'l teatro fora de aquell llampegueig enlluhernador, fora de aquell foch de incendi, reflectintse sobre l' espectacle de una vida de pur exagerada, boja, insensata, que careixia de tota realitat, fins dintre de la mateixa ficció.

Alló era matarho tot: l' art y 'ls artistes. Els artistas especialment, que ni que fossin d' acer podían resistir impunement aquell estat contínuo d' ignició, de tensió nerviosa, d' esforços sobrenatural. Per la gargamella carrasposa 's traslluhia l' estrago qu' en sa naturalesa física produhia 'l teatro del Echegaray. En Calvo morí prematurament: en Vico perdé l' afinació de la veu, un dels instruments més indispensables al art del actor.

Comprench qu' en Vico 'ls més dels días en que 's presentava davant del públich, se mostrés decaygut y displicent: comprench que 's reservés tot quant podia. El trobarlo admirable havia arribat á ser una excepció. No era possible embutir de foch cada día la locomotora: hauria estallat.

Y aixís aná cayent, sense que bastés á salvarlo aquell art fill del estudi, qu' ell tal volta desdenyava; aquell art que graduant els esforços, pot oferir quan no una intensitat sobre-humana, una encisadora riquesa de matisos y un perfecte trasllat de la vida; aquell art que no deixa de produhir las més íntimas fruicions, assegurant la duració del artista; aquell art de que 'n son mestres las grans figuras del teatro italiá y francés... un art intel·ligent, inspirat en l' observació atenta y penetrant de la naturalesa...

En Vico no 'l coneixia aquest art... O tot ó res. O

LA CONFESSIÓ DEL MUNICIPAL



—M' acuso, padre, de haber pasado tot l' any buscán-domela per l' ombra...
—Ja m' ho penso, fill, ja m' ho penso, ves dihent.

la suprema inspiració de moment, ó la més llastimosa incuria.

Podia haverse defensat organisant conjunts homogéneos, procurant veures ben secundat, presentant las obras ab totas las condicions á que 's presta la moderna escenografía y l' art de dirigirlas y posarlas degudament. Pero ell se refiava de sí mateix, ell sol creya bastarse; pero ell sol no podia fer impossibles. Y caygué, molts anys avants de morir.

A Madrit deixá de trobar aquells entussias-tas d' altres temps. Un día que s' ensorrá un tauló del escenari, es-crigué una fatídica carta en els periódichs, di-hent:—Ja fins las taulas se negan á sostenirmel

Y 's dirigí als teatros de provincia, tractant de despertar els ecos de las sevas antigüas glorias; y aná á América, decidintse á pasar el mar que, segons deya sempre, tanta por li feya, en busca del pá y 'l benestar de la familia, á la qual idolatrava, y volía veure sempre felís, gosant de totas las dit-xas, comoditats y rega-los de la vida...

¡Pobre Vicol
Ab ell ha mort tota

una manifestació del teatro castellá, foguera que brillá moltíssim mentres permanesqué encesa y un públich menos ilustrat que impresionable, l' atiava ab els seus entussiasmes impremeditats: un teatro qu' era un foch de fallas, y que ha desaparegut casi sense deixar res, ni cendra.

P. DEL O.

LLEY TERMINANT

El comerciant Baixeras convidá á diná á n' en Pau qui aceptá gustós l' obsequi ab l' agrahiment mes gran.

Fou el lloch de preferencia el «Restaurant Miramar»; el cubert que demanaren vá ser de quaranta rals.

Contents s' assentan á taula menjant com dos empleats, remullant sos brindis íntims ab licors y bon xampany.

Quan els van presentá 'l compte digué en Baixeras formal:

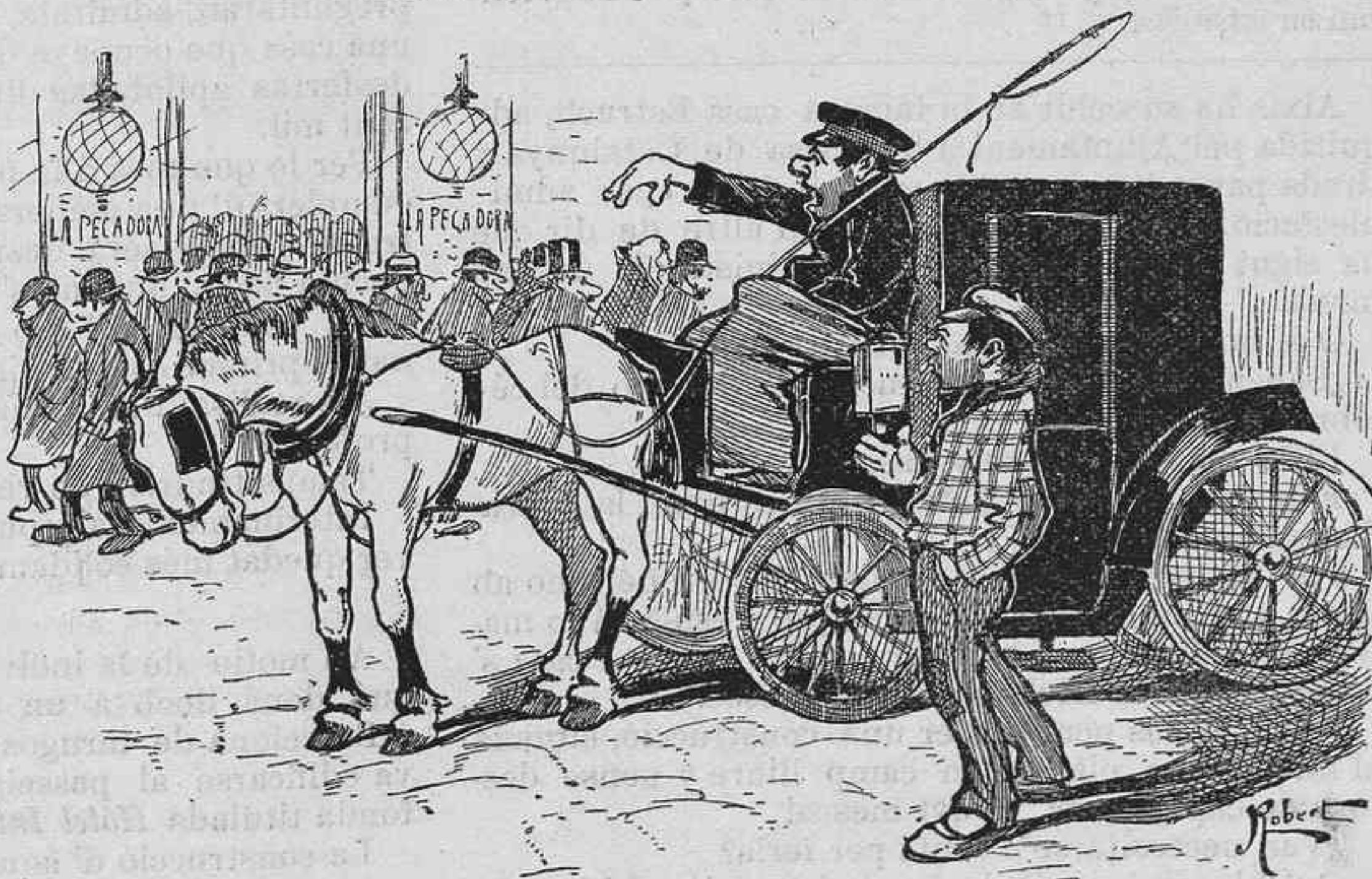
—Apa, Pauhet paga 'l gasto.
—¿Com s' entén, respongué en Pau, no ets tú qui va convidarme?
—No hi ha dupte; es veritat, mes en cambi tú no ignoras qu' acceptares sens empaig y 'l «Códich de Comers» parla molt clar y molt terminant... que la persona «qu' accepta, ne vé obligada á pagar.»

P. A. MORENO

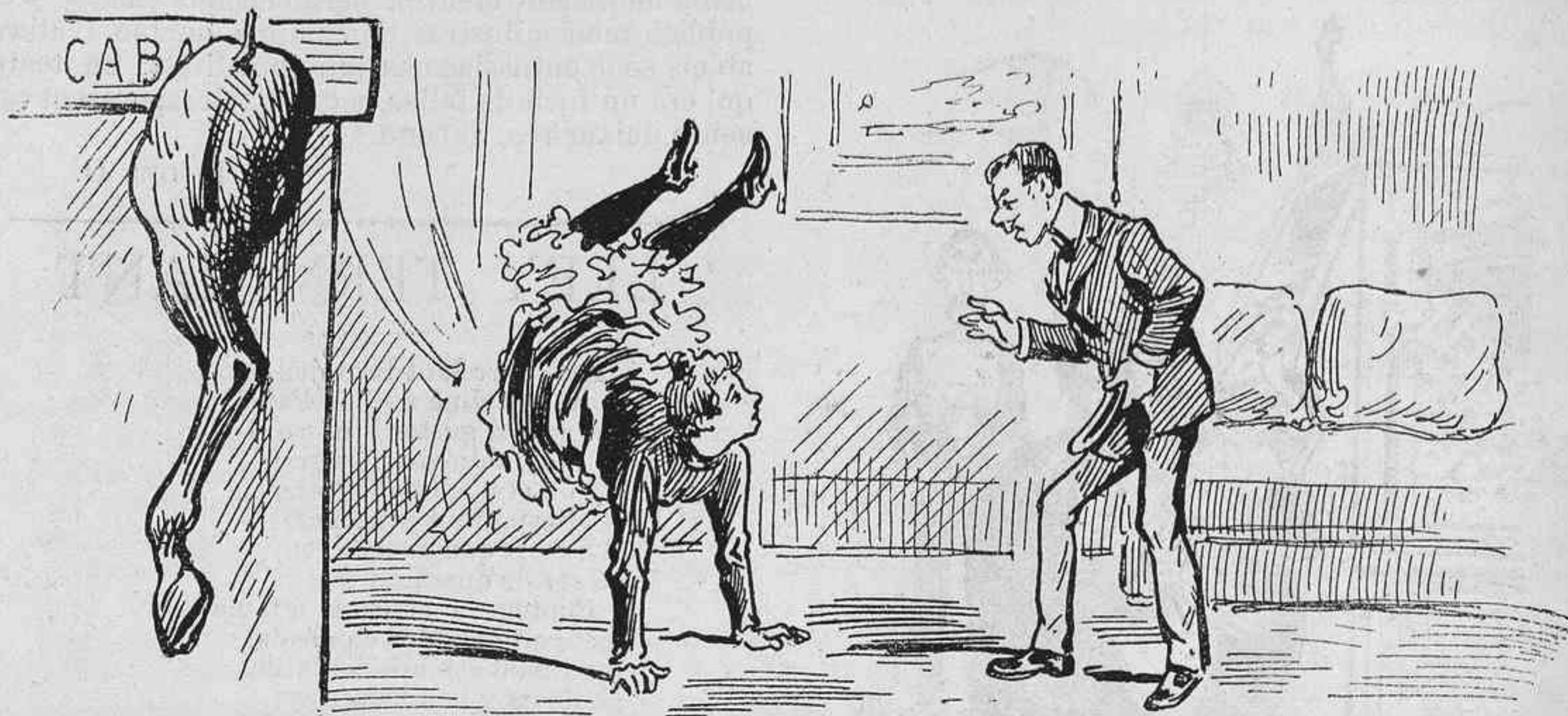
¡PER FÍ!

Ha tardat, pero al últim hem lograt sortirne. Ja ho diu el ditxo: «No hay plazo que no se cumpla, ni deuda que no se pague.» Ni casa que un día ó altre no acabi de ser derribada.

A LA PORTA DEL TEATRO



EL COTXERO:—¡Cotxel... ¡Cotxel...
EL NYÉBIT:—No t' escarrassis, mestre, que aquí tothom es d' infantería...



—¿Que t' has tornat boja?

—No sé que dirte: desde que menjo carn de caball, no faig mes que tirar còssas.



—Apa, aném, que aquí 't farán la *tomia* y 't convertiran en *mistechs*.

Aixís ha succehit ab la famosa casa Estruch, adquirida pel Ajuntament á la plassa de Catalunya y tirada pausada y solemnement á terra «per administració», qu' es un modo com un altre de dir que ha sigut enderrocada sense administració de cap mena.

O si no, prenguin notas y tirin càlculs.

¿Saben quín dia va comensarse 'l derribo del célebre edifici?

El 15 de juliol del any passat.

Estém á mitjos de mars, y ara es quan la delicada operació s' acaba.

Per lo tant, fássinho ab llapis, borronéjinho ab tinta, cóntinho ab els dits, sempre resultarà lo mateix; es á dir, que per tirar á terra aquesta casa s' ha necessitat la friolera de vuyt mesos.

¡Vuyt mesos pera desfer una construcció, situada al mitj d' una plassa, en camp lliure y sense destorb de cap género!.. ¡Vuyt mesos!

¿Van necessitarse'n tants per ferla?

—¡Oh!—dirá algún lector de bona fé:—hi ha que tenir en compte que la casa ha sigut derribada traientse 'ls mahons de un á un.

¿Y qué? ¿Per ventura 'ls paletas que van ferla els hi posavan de dos en dos?

Al inaugurarse, com he dit, á mitjos d' estiu l' enderrocament que avuy pot donarse per terminat, un empleat de la Casa Gran, que coneix molt á fondo els procediments usats en aquella cova administrativa, ja va profetisarm'ho.

—Tením—va dirme—derribo per temps. S' han encarregat de l' operació 'ls facultatius de la Casa, y ja es cosa sapiguda que l' especialitat d' aquests senyors es eternisar las obras que fan y allargar fins á lo inverossímil las que desfán.

—¿Quína es, donchs, l' operació que realisan una mica depressa?

—La de firmar la nómina. Apúntis'ho, y veurá si m' equivoco de gayre. La casa Estruch será desmontada poch á poch; els materials s' anirán depositant en el tancat de fustas ab que s' ha rodejat la finca, formant pilas ó escampats á la bona de Deu... y allí 's quedarán días, y senmanas, y mesos y potser anys, ab no poca sorpresa dels barcelonins que 's preguntarán, admirats, si valía la pena tirar á terra una casa que ocupava deu mil pams pera deixar las desferras apilotadas dintre d' un clos que n' ocupa cent mil.

Per lo que toca á la primera part, el vaticini s' ha cumplert d' una manera espléndida. «La casa Estruch—deya—será desmontada poch á poch...» Tan poch á poch, que no s' ha arribat á arrancar la darrera pedra fins al cap de vuyt mesos d' haver donat el primer cop de picot á la teulada.

¿Se realisarà ab la mateixa exactitut el resto de la profecia?

Temps tindré de veureho, si no 'ns morím.

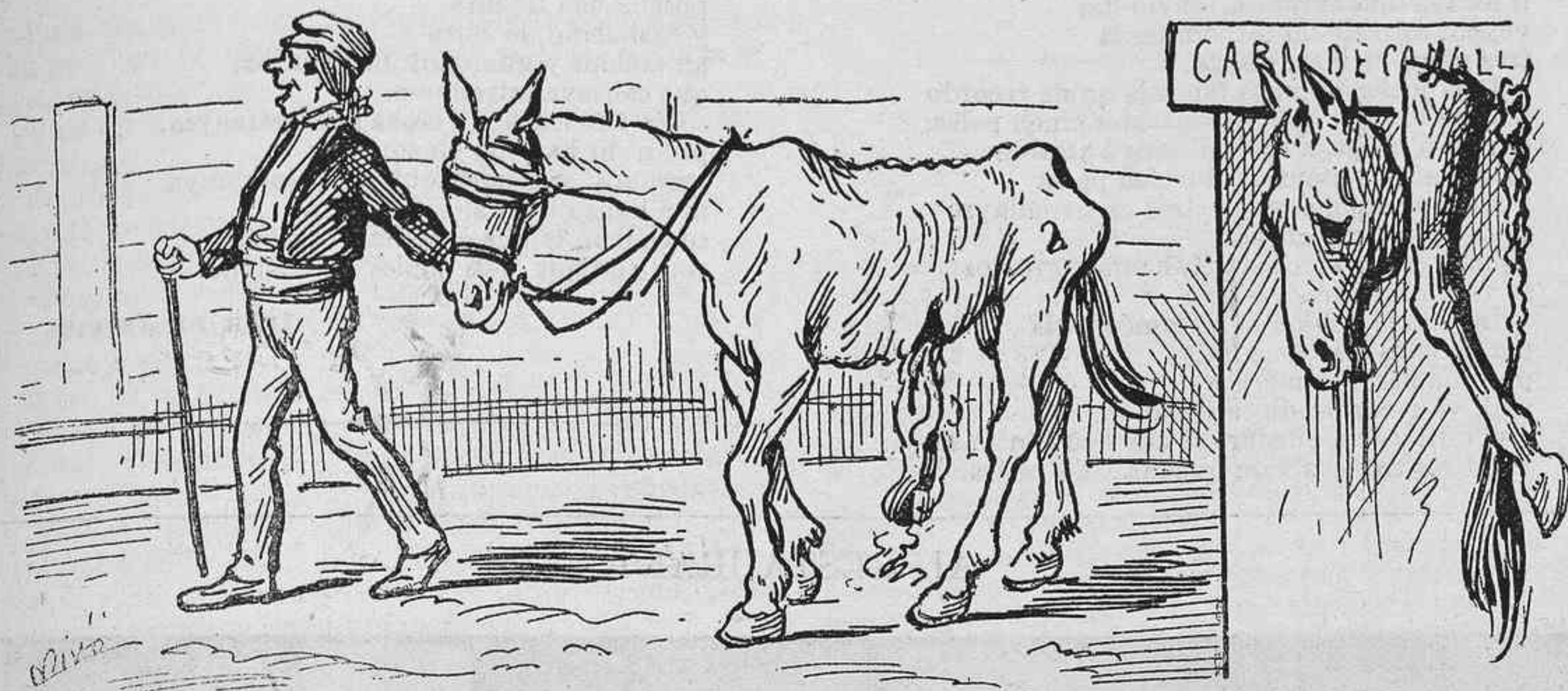
Interinament, la reputació del profeta no pot haver quedat més sólidament acreditada.

Ab motiu de la inolvidable Exposició Universal, que doná lloch á un célebre arcalde pera cubrir á Barcelona de tarugos de fusta y de totas menas, va edificarse al passeig de Colón una grandiosa fonda titulada *Hôtel Internacional*.

La construcció d' aquell edifici, malgrat las sevas condicions de fugitiva interinitat, fou un títul d' orgull per Barcelona.

Y no perque l' *hótel* fos més ó menos bonich, més

CABALL



—Ja l' has divertida prou á la gent á la plassa: ara, á alimentarla al plat.

ó menos elegant, més ó menos cómodo, sino per la pasmosa rapidés ab que havia sigut aixecat.

Cinquanta tres días s' emplearen tan sòls en la construcció d' aquella inmensa fonda. ¡Cinquanta tres días!... Ni un' hora més.

Els barcelonins no se 'n sabían avenir; els forasters se 'n feyan creus; els supersticiosos preguntavan si en aquell may vist miracle no hi havia una mica d' intervenció del dimoni.

—¡Tal com sona!—deyan y repetían els trompetejadors de las glorias de la terra:—¡Cinquanta tres días justos!... En cinquanta tres días, Barcelona ha aixecat un *hòtel* que pot posarse al costat dels més grans del mon.

L' Europa y l' América ¿quí no se 'n recorda? llegían la estupenda noticia ab un pam de nas. Alguns la posavan en dupte, altres rotundament la negaban.

Fins va haverhi una població, Xicago, que no poguentse aguantar, va enviarnos per conducto del seu arcalde, un despaig telegráfic preguntantnos sense embuts:

—«¿Es cert lo que per aquí 's fa corre? ¿Es veritat que vostés acaban de construhir un gran *hòtel* no més en cinquanta tres días?»

Y nosaltres, reventant de satisfacció, li vam contestar:

—«Sí, senyor: cinquanta tres días. Pot tot Xicago pujarhi de peus.»

¿Ho tenen present tot aixó? Donchs bé, noblesa obliga. Si Barcelona es realment una ciutat digna y honrada; si 'l pudor no ha fugit d' aquí com la moral de Grecia, la nostra ciutat, després de lo que ha succehit ab el derribo de la casa Estruch, está en l' imprescindible deber d' esbombarho per tot el món y de telegrafiarho especialment á Xicago.

—Sápigan—hem de dir ben alt, perque tothom ho senti—sápigan que si avans pera fer un *hòtel* ne teníam prou ab 53 días, ara pera desfer una casa 'n necessitém 240.—

La equitat ans que tot.

Ja que l' any 1888 ab l' activitat del *Hòtel Internacional* vam alsar tant el gallo, just es que ab la nyonya de la casa Estruch ens caygui avuy la cara á trossos.

A. MARCH



—¿Aixó ha trobat ab el palpís?... ¡Digui donchs que aquesta carn es ferruginosa!...

VIATJANT

La rahó li sobrava
al pöeta que deya
que 'l seguí mon y veure terras llunyas
despeja las potencias.
Jamay había vist per Barcelona
lo que hi vist en mals pobles de Castella
y vull citar tan sòls un espectacle
que molt me va sorprendre
y que 'l meus ulls van veure fa poch días
á Valdesietesuelas.

Celebravan á tiros y balladas
el sant de la *alcaldesa*
y 'm varen invitar á una festa íntima
que 's donava á la *cuadra del albeitar*
y ahont un aprenent d' apotecari
havía de fer cosas estupendas
ab l' *adivinación del pensamiento*,
jochs de mans, equilibris y ximplesas.

Assentats uns á sobre del *pesebre*
altres sobre 'ls collans y els mes á terra,
va comensá el presumpte farmacéutich
saludant ab un vers la concurrencia.

Després ben tapat d' ulls endavinava

sense errars cap vegada y ben depressa
la part del cos que ab el dit gros y l' índice
li tocava una hermosa senyoreta;
veyent miracle tal tothom tenia
tres pams de boca oberta.

Dels jochs de mans tan sols un ne recordo
perque va sé 'l que 'm va costar cinch pelas;
al senyó metje, á mí y al senyó alcalde
va demanans atent un duro en pessa
y fent un signo estrany, tres creus enlayre
y un grapat de müecas
aquells duros flamants, lluhents y grossos
se van tornar tres *pessas*.

Intentava de nou la metamórfossis
per tornans las monedas,
pro una paraula mágica
no li va recordar de cap manera
y el duro es va quedar fet uns deu céntims
y naltres tres ens vam quedar... de pedra.

Tot lo demás ja vaig mirarmho ab fástich
inlús quan va passá una cinta estreta
posada ben tivanta
y casi arrán de terra
ab esclops y guardant un equilibri
que causava estranyesa.

Va fé encare mil cosas mes estranyas,
pro n' hi ha prou ab aquestas
perque s' vegi qu' aquí, ni á Catalunya
ni á Sans ni á Vallvidrera
se veuhen tantas cosas assombrosas
com viatjant pels pobles de Castella.

JEPH DE JESPU

AL RESTAURANT



—Si vé ell, soparé; si no, pendré... una copa d' aygua.

ALIMENT NOU

Es á dir, tant com nou nó, perque la seva *invenció* «se pert en la nit dels temps», y ademés á París ja fa anys que s' usa.

Vull dir nou baix el punt de vista exclussivament barceloní.

Sembla que las autoritats han concedit per fi 'l permís necessari pera vendre carn de caball.

Era d' esperar.

Quan vaig veure que 'ls tranvías establían la tracció eléctrica, desseguida vaig dirho:—«Esto matará aquello.»

Aixó es, el progrés matará al caball.

Eliminat del servey de sella y de tiro per l' electricitat, l' automóvil y la bicicleta, y expulsat de fábricas y tallers pel motor y la dinamo, ¿quin remey li quedava al infelís sinó morir-se ó deixarse matar?

Y aixó es lo que 'l caball ha fet, ab un sentit filosófic y un coneixement de la realitat de que molts homes desgraciadament careixen.

—Estimeuvos els uns als altres,—diu l' Evangeli de Cristo.

Pero l' Evangeli de l' humanitat respón:—Nó estimeuvos: menjeuvos els uns als altres.

Per xó ara 'ls barcelonins menjarán caball. Pera evitar, sens dupte, que 'l caball se 'ls menji á n' ells.

A fi d' estalviar al públich confusions y malas inteligencias, els puestos destinats á la venda d' aquest nou aliment ostentará un gran lletrero que dirá: CABALL.

Es lo menos que 's pot fer, perque ab la mena de conciencia que ara s' estila, no sería raro que algún venedor, sota la capa del bou, volgués fer passar un matxo cansat d' arrossegar un carro d' escombrayre.

Ja 'm sembla qu' estich veyent las escenas que als mercats se desenvoluparán.

—Donguim una tersa de caball—dirá una criada.

—Es á dir que 'ls seus amos també la volen tastar...

—Els meus amos no 'n parlan d' aixó; pero com aquesta es més barata y sembla qu' en quant al gust no s' hi coneix, crech que puch ben bé embutxacarme la diferencia.

—Que sigui d' un animal manso—dirá una senyora meticulosa, escullint un filet.

—Ara ray qu' es mort,—respondrá 'l carnicer:—quan surten del escorxador tots ho son de mansos.

—¡Oh! Es que si procedís d' un caball revoltós, podria ser que la carn tirés còssas.—

Al principi, es probable que 'l públich se miri la novetat ab certa prevenció; pero ja 's cuydarán els venedors, ab la seva propaganda, de desvanéixer tots els escrúpuls.

—¿Vol dir qu' es sana la carn de caball?—preguntará una compradora.

—Pels matrimonis, més que cap. ¿No veu qu' es un animal que no té banyas?

—Me sembla—dirá una minyona—que aquest caballot no es gayre bó.

—¡Y aral—exclamará 'l carnicer:—¡No las digui aquestas cosas! Aquest *caballot*, perque ho sá piga, ha fet tota l' última guerra civil y la campanya de Melilla. Y ademés...

—Ademés ¿qué?

—Ha sigut de 'n Polavieja.

—Bueno, bueno—murmurará la criada, ja conven-suda:—al menos fassim bon pes.

—¿Que no li faig?

—No senyor.

—Vaja, tingui...—

Y perque la balansa caygui del tot, hi posará un parell de ferraduras.

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

SUELO por SEBASTIAN GOMILA.—Forma el volum III de la serie *Novelitas vulgares* que ab tanta acceptació ve donant á la llum pública. Digna en tots conceptes de alcansarla es la que tenim á la vista ab tant ó major grau que las anteriorment publicadas, per ser el pensament qu' entranya de un simbolisme molt transparent á la vegada que de una gran oportunitat.

L' acció real, interesantíssima, s' enllassa ó millor dit se fon expontáneament ab el símbol, sense que cap esforç haja hagut de fer l' autor pera realisar aquesta fusió tan felisment arrodonida.

A través de las lluytas que sosté 'l protagonista, un home d' empena que s' ha crescut en l' extranger, pera despertar á un poble rural, que vejeta en l' indolencia y la rutina, s' hi descubreix desseguida á la nació espanyola condormida, anquilosada, malalta de la voluntat, fidel á las tradicions religioses, sotmesa á la influencia teocrática, rezelosa davant de las corrents vivificants del progrés modern.

Pepe Mourelo s' ofega en aquest ambient de miseria y atrás; lluyta y acaba las for-sas. Y sols emigrant al extranger, en companyia de la dona que al últim vejé que l' estimava y qu' era digna d' ell, troba de nou la vida á que s' havia aclimatat la seva naturalesa intrépida y progres-siva.

L' acció de la novela es la mateixa realitat. Hi ha en molts de sos passatjes altesa de pensament y en alguns altres fonda ternura: en tota ella molta vida que palpita gracias á las condicions especials de un estil tan sobri com vibrant.

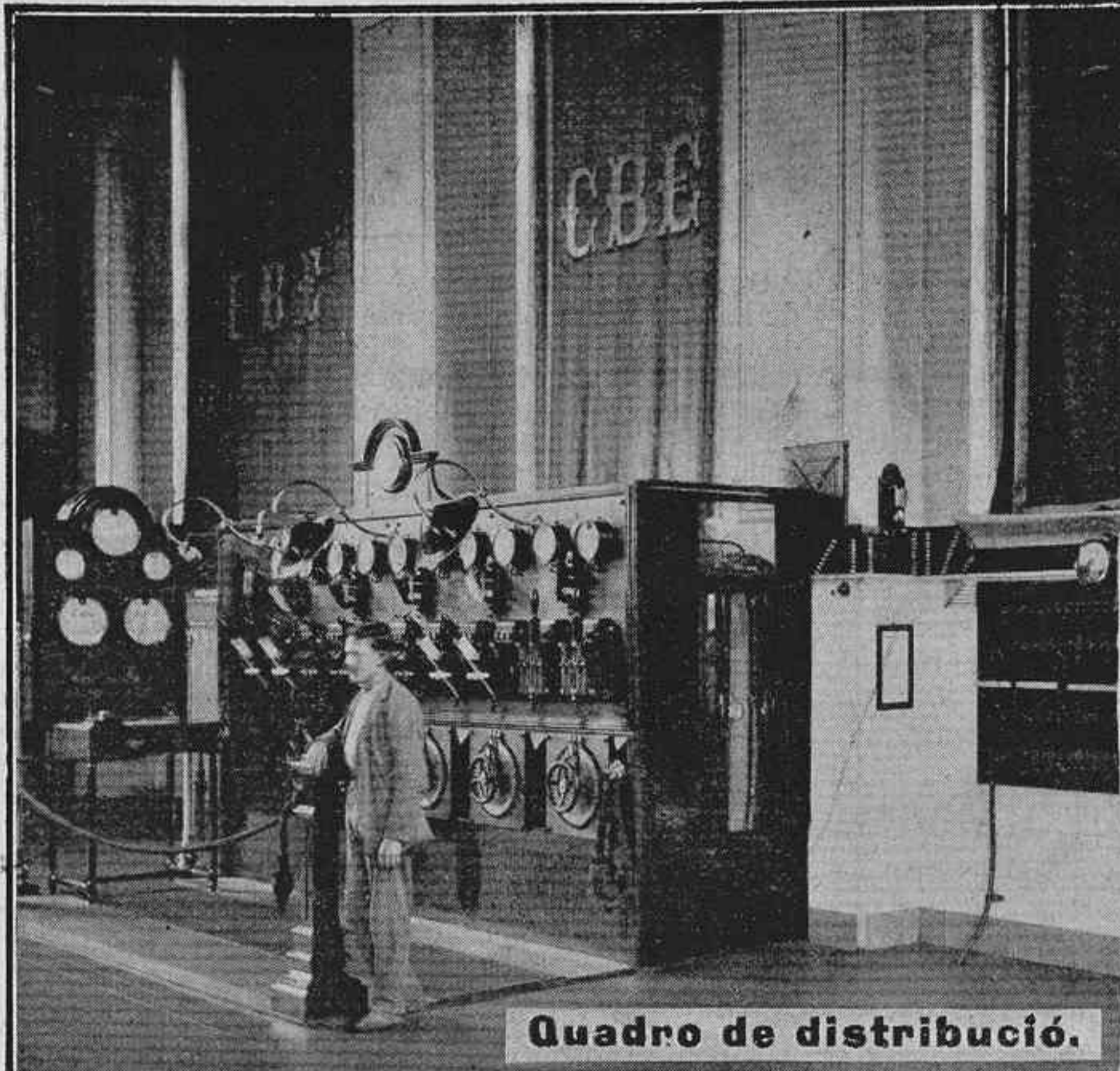
FRANCISCO PÍ Y MARGALL per J. PUJOLÁ Y VALLÉS.—Es aquesta obreta un estudi crítich del insigne repúblich y de sas obras mes importants, escrit ab el

Comentant el sermó

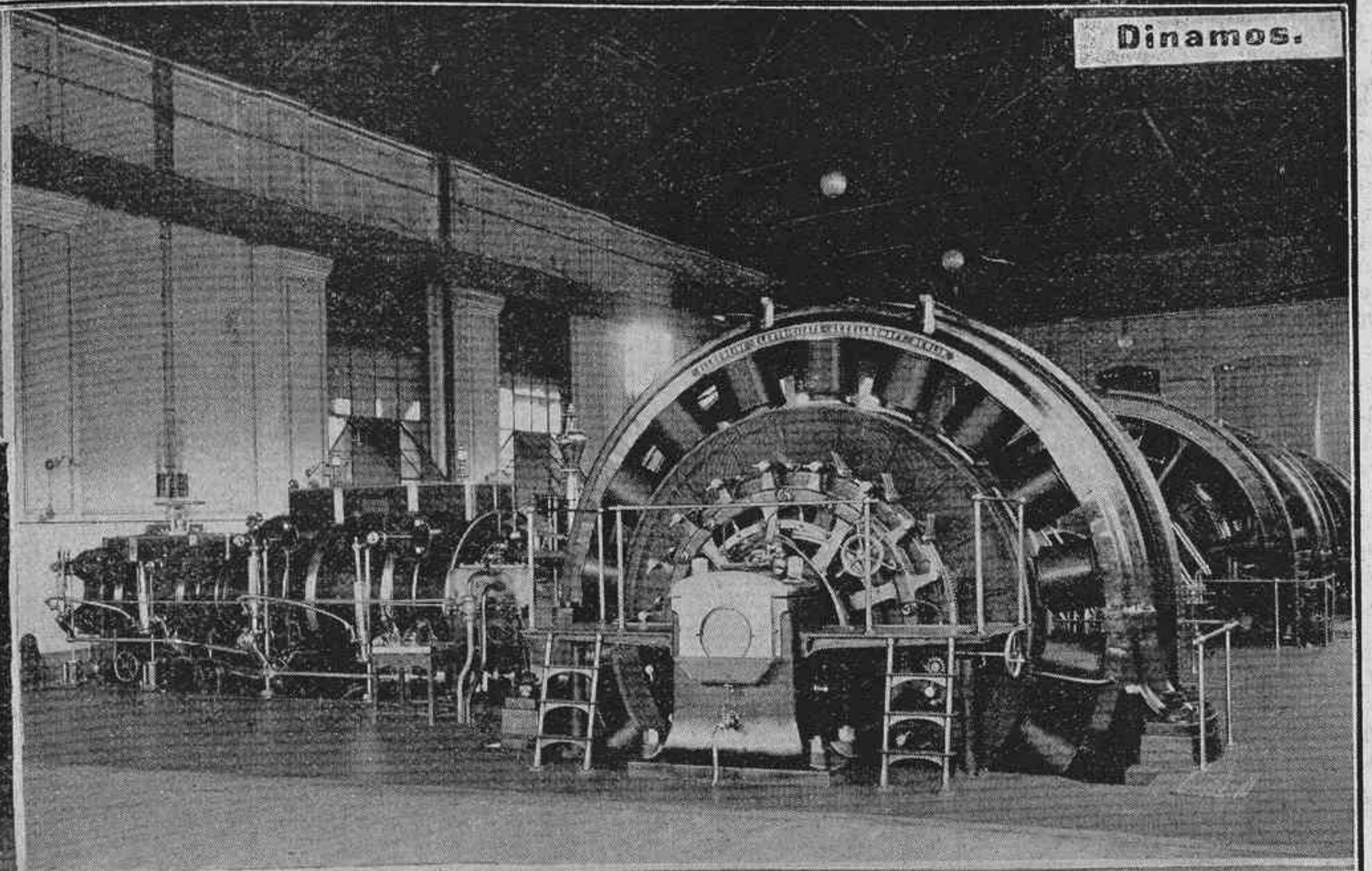


—Es el predicador que 'm dona mes gust de sentir.
—¡Ja ho crech! Com que sempre defensa á las classes
altas...

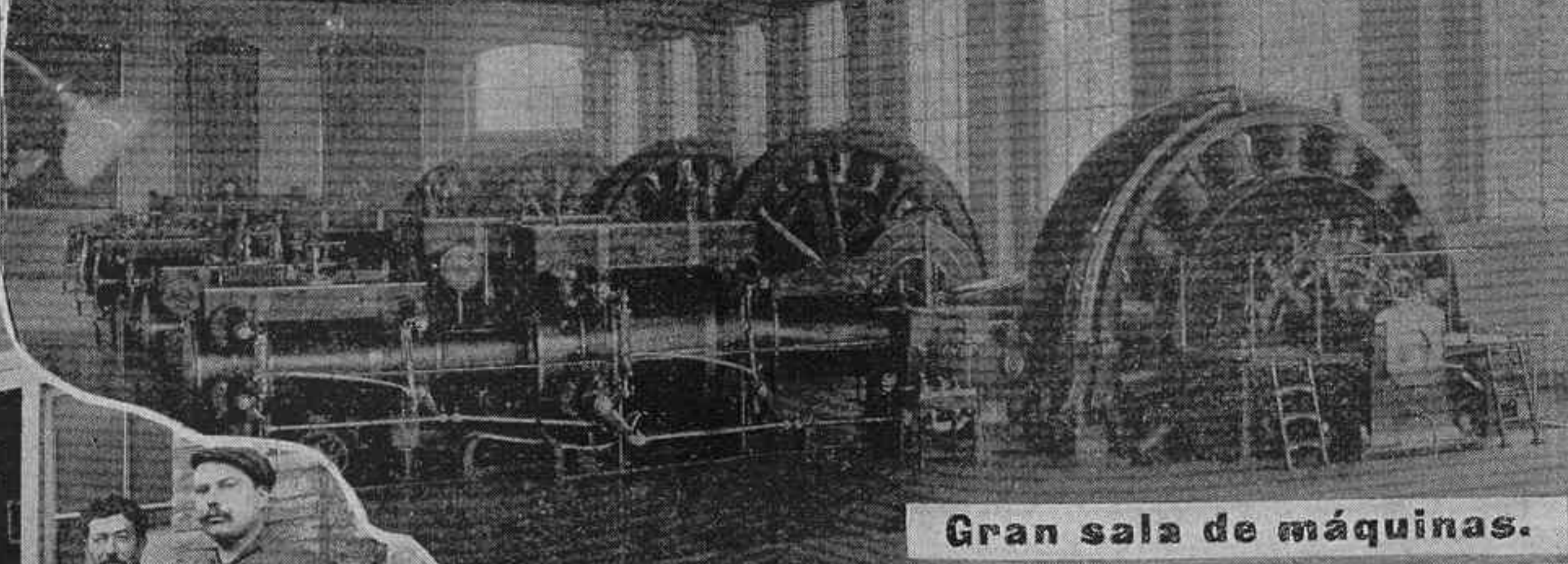
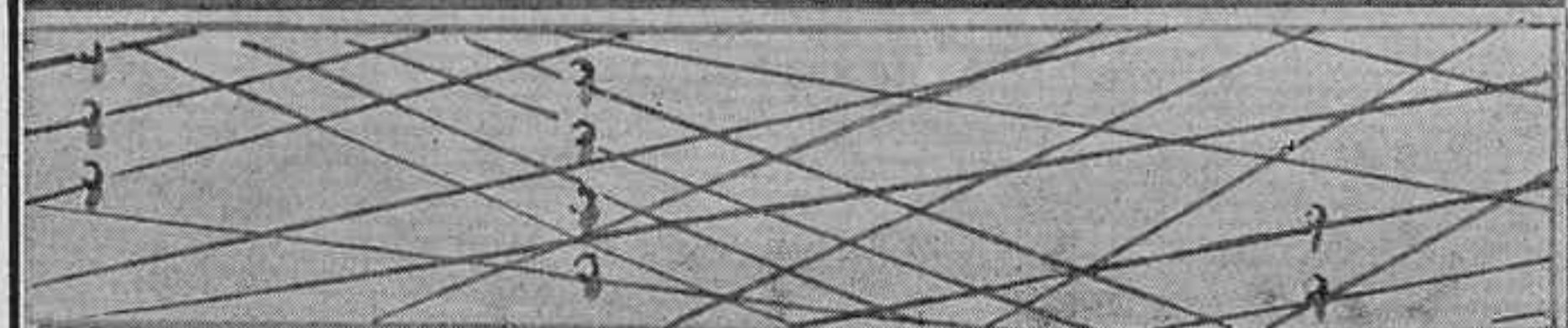
La electricitat. — Cóm s' ilumina Barcelona



Quadro de distribució.



Dinamos.



Gran sala de màquines.



OFICINAS

Grupo d' operaris. — Secció de dia.



Francisco Murillo, un treballador que ja ha omplert cent anys.



Sala de calderas.

carinyo y l' efusió de un convensut de las doctrinas que constituheixen l' admirable personalitat del immortal escriptor, filòsop y estadista.

El Sr. Pujolá estudia 'l medi ambient en que 's mogué en Pí y Margall, tant respecte á Catalunya com á lo restant d' Espanya; y fa una sintética disertació sobre 'ls llibres de 'n Pí: *Las Nacionalidades, Estudios sobre la Edad Media, Las luchas de nuestros días y Historia de la Pintura*, terminant ab un capítol relatiu á la personalitat del escriptor y parangonant sa personalitat y 'l poble.

Las condicions del treball del Sr. Pujolá avaloradas per un estil que traspua sempre convicció, sinceritat y entusiasme, son las mes propias pera que corri ab profit en mans del poble, despertant en molts el desitj de conèixer y estudiar íntimament las obras de un dels homes mes eminentes que plora avuy la patria espanyola.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

El hogar frío.—Boceto dramático de Francisco de A. Soler y Alberto Lozano.—Tanca un pensament molt atrevit y de verdadera forsa dramática.

∴ *Mis hierros viejos.*—*El Eco de Sitjes*, ha fet una luxosa edició de la conferencia que ab aquest títol doná en Santiago Russiñol en el Ateneo barcelonés, la nit del 21 de janer de 1893. Està adornada ab algunas vistas del Cau ferrat.

∴ *Las sociedades económicas de Amigos del País.*—Discurs pronunciat en l' Económica de Leon, per D. Rafael M. de Labra.

∴ *Un marit modelo ó el pá de casa*, comedia en un acte y en prosa, original de D. Joseph Nogué y Roca, estrenada á Romea el 15 de novembre del any passat.

∴ *La pubilla Maneguins...* que tot l' any anava ab vano.—Comedia en un acte y en vers original de A. Causadías y Carné.—No 'ns consta que haja sigut representada.

RATA SABIA



ELS SET PECATS CAPITALS

V

Enveja

Germans oyents: La enveja, com els gelos, es una serp que 'ns envenena 'l cor. És un rosech constant; es l' anyoransa del diner, de la gloria y del honor; el sentiment que 'ns causa el bé del pròxim; el desitj de la agena propietat; la pruitja de fer lo que fan altres; el goig de sé 'l mes maco del vehinat. Las ánsias del marit quan veu que passa una dona mes guapa que la d' ell; els clams del adrogué estúpít que plora porque 'l de mes amunt fa mes taulell; las diatribas dels xorchs obstruccionistas que no troban res *chic*, ni res *smart*, y que ho critican tot *dentibus albís* quan peroran de lletras ó bé d' art; els bocadillos fets dels *dilettanti* que als Toros, al Liceu y á can Parés donan patents de sabi, parlant sempre del *Jilguero*, de 'n Pena ó de 'n Clapés; las *triquiñuelas* tontas dels grans homes

que tan petits se fan vistos d' aprop, y la rabia dels nens que ab barretina s' amagan la ignocent gorra-de-cop; las competencias cursis de la industria que imita pregonant fins al abús:

—«L' específich milló es el *Polo-Orive.*»

—«Protesto, que 'l milló es el *Polo-Rus;*»

tot aixó, Don Joan, no es mes qu' enveja, enveja, Don Joan, sí, no es res mes; tot aixó es, en resum, la resultancia de poch cap, poch favor ó... poch calers. El cardenal enveja á n' el Sant Pare; el Nunci y l' arquebisbe, al cardenal; el capellá al vicari, aquest al bisbe... y la candela al gran *Ciri Pasqual.*

L' enveja ha corsecat á molts ánimas; l' enveja mata als amos y als obrers; l' enveja ha armat als Brutos contra 'ls Césars; per l' enveja s' han fet ja molts papers. (1)

La *polvoreda* actual contra Marquina,

gènio de los peñascos, ha ensenyat

qu' es la irritable rassa dels poetas,

com deya Horaci, esclava del pecat.

¿Veyéu qu' un adversari us mou bronquina?

¿Que un enemich se us mostra perfidiós?

¿Que un rival vos pregunta per la dona?

Teniulo á cad' un d' ells per envejós.

Forman els envejosos camarillas per compartirse 'ls odís y 'ls orgulls; com bons companys que lluytan per la gloria no saben fer sino treure's els ulls. Sense pensar que *ars longa, vita brevis...* tothom ó es envejós ó es envejat; cert es que si l' enveja 's tornés tinya ja duria mitj mon el cap pelat.

No mosseguéu al prósper que s' enlayra; altres medis tindréu per féus un nom. Penséu que 'l mon es gran; hi ha camp per corre y quan en Febo surt, surt per tothom. Feu el vostre camí ab l' Inevitable; obréu á plena llum y sempre ab fé... y no anyoréu, germans, el bé del pròxim. ¡No veyéu qu' es ben séu, si ha tret el bé!

Sic transit gloria mapa-mundi

FRA NOI



TEATROS

PRINCIPAL

El juguet *Primo-Prieto* dels Srs. Vigo y Morano, ab prou feynas si arriba á juguet de fra. Ja se sab que las criaturas els trenca desseguida. Lo mateix fa 'l públich quan no tenen consistencia. El del *Principal* es bon minyó, y no va xiularlo; pero ¡que poch que durará!

LICEO

¡Y quína manera de donar concerts!

Mantením la nostra opinió respecte á n' en Kunwald: es un escelent director dintre de un mfmich excessivament exagerat: per poderlo apreciar degudament, cal no mirarlo. Ja n' hi ha prou ab que 'ls músichs vagin fent camí guiats per sas terribles amenassas... Y ho fan cada vegada millor, donant á las obras, fins á las clásicas, un sello personal característich que sobresurt per la brillantés de sos matisos.

Per lo que atany á n' en Rosenthal, els seus éxits van anar creixent, y en la *recital* del dissapte sobre tot deixá

(1) ...de diari.

assegurada la seva fama de virtuose únich, sense rival possible. En pessas brillants, en altrás expressivas, feu maravellas d'execució y de bon gust. No s' pot arribar mes enllá y á penas se comprén, al veureho y al sentirho, que s' hi arribi.

¡Ay Rosenthal, Rosenthal!
—es vritat y s' ha de dir—

¡A quants pianistas dels nostres
haurás privat de dormir!

Es ben cert: may mes s' olvidará 'l sabor deliciós de aquell legítim pá de Viena de primera calitat.

ROMEA

Obra de 'n Guimerá, plé á vessar, y estrépitosos aplausos y un sens fi de cridades del autor al escenari al final de tots els actes. Aixó que succeheix ab totes, no li podia faltar á *La pecadora*.

Es aquesta una desgraciada que va fugir de una casa de un poble de Catalunya ahont l' havían recullida, y que seguint l' art y 'l *demi-monde* s' enriqueix, pero pert la salut. Per recobrarla torna á la casa...—¿Si tindré una nova *Magda*?—s pregunta l' espectador.

En Ramón, l' amo, no la vol rebre, per recordarse de la trastada que va ferli al fugir, quan tenia 13 anys, qu' ell llavors ja l' estimava. Pero s' compadeix d' ella y l' admet, tot y preveient que s' ficarà 'l mal temps á casa. Perque en Ramón té esposa, té fills, y ja s' preveu desseguida que tornarà á estimar á n' aquella perduda. Avants de declarars'hi, la seva muller ja s' menja la partida, y per cert sofreix molt. Y l' espectador se pregunta:—¿Si tindré una nova manifestació del cas de *Animas solitarias*?...

Ni l' una cosa, ni l' altra: ni Sudermann, ni Hautmann. En Guimerá es sempre en Guimerá: el poeta de la fantasia desbordada. No li parlin del estudi del cor, ni del anàlisis del esperit humá. No s' hi fixa, els desatén per complert. Els seus enamorats, sense gradacions perceptibles, passen desde l' abisme del aburrimient, á la cúspide de una passió sotragosa que s' desborda en paraulas, en conceptes, en imatges, en hipérboles. y en moviments insensats. Tot aixó está fora de la realitat, lluny de la vida. El caràcter romántich de la concepció pugna ab el medi ambient en que s' desrolla. Pel nostre gust aquest art dramátich, que per major delicia, apareix recarregat de rebuscats efectismes, ve retrassat de mes de mitj sigle.

L' alé poétich de 'n Guimerá li dona apariencias de vida. Y la benevolencia inagotable dels seus admiradors li permet seguir encare entonant la mateixa cansó que va trobar al escriure *Mar y Cel*... sense veure que lo que fan els personatjes de un drama d' época, no s' acomoda al caràcter de la gent del día.

L' obra va ser representada ab molt carinyo, sobresortint el Sr. Borrás, especialment en casi tot el primer acte, en qu' encare es un home real. La Sra. Morera interpreta admirablement un tipo epissódich de un caràcter molt simpátich.

Gent de platja es un quadret molt sincer ab el qual el Sr. Bori y Fontestá, pinta las angunias de una pobra orfena, víctima de la usura de un escanya-pobres, y dels rezelos inmotivats de casi tots els personatjes. Un n' hi ha que la compadeix, la defensa, la salva y la fa seva.

Si l' obra no té gran picardía escénica, revela quan menos la ploma ben tallada de un escriptor que sab manejarla bé, y está animada tot' ella de una encisadora bondat de cor, en favor dels desgraciats. Es un' obra bona y una bona obra.

NOVEDATS

Suspesas las funcions dramáticas, per donar lloch als Concerts de la orquesta Lamoureux (á 22 pessetas y mitja entrada y butaca, y tres pessetas al galliner), s' anuncia l' estreno de un nou melodrama titulat: *La alqueria de los sauces*. Se m figura que la veig: en un país de vano.

Diumenje al matí, gran concert del *Orfeo catalá*, ab estreno de algunas obras: *La non-non dels papellons* del orfeonista Sr. Pujol, plena de delicadesa; *Romans de Don Jaume y D. Ramón*, que descubreix en la combinació de veus y en son marcat orientalisme la grapa ferma del mestre Pedrell; *No t deixes Jesús*, motet de 'n Bach, de una enlayrada inspiració religiosa; *Entre flors* de 'n Nicolau, plena de sentiment penetrant; y la *Gata y en Belitre*, cansó popular de caràcter festiu, habilment armonizada pel ja citat Sr. Pujol.

Aquestas y las demés que constituían el programa valgueren al *Orfeo* de 'n Millet un de sos éxits mes senyalats.

Una particularitat: no foren cantats *Els Segadors*, ni per l' *Orfeo* ni pel públich. A las portas del teatro se repartían uns paperets grochs, indicant que 'ls que ho intentessin contraurían grans responsabilitats. Paperets grochs: color de por... es á dir color d' estat de siti.

CATALUNYA

Sí, es veritat: ja l' recorda una mica l' any 1866 la sarsueleta *Los timplaos* de 'n Blasco y en Fernández Shaw, ab música del mestre Giménez: hi ha tipos que conspiran, cegos qu' entonan cansóns subversivas, barricadas y tiros. . Los *timplaos* son quatre gats de la Rioja que

EN PLENA QUARESMA



—Aquest mano lo menos lo menos deu necessitar dugas ó tres butillas.

van á Madrid á lluytar per la llibertat. Borraxos compa-reixen al escenari, 's baten sense treure's la mantellina, y fins quan surten del subterrani ahont han estat amagats després de la brega, encare portan la mona al coll.

Entre 'ls valents que al any 66 se bateren en els carrers de Madrid, podí haverhi qui alsés el cotze; pero la immensa majoria, si estavan borraxos no era pas de ví ni de alcohol, sino de patriotisme y de amor á la llibertat. Millor que ningú hauría de saber aixó l' Eussebi Blasco. Ningú menos qu' ell, está en el cas de posar en ridícul y riures de aquella gent, que per una idea 's jugava la vida.

Pero aquestas obras tots sabem per qué s' escriuen, que no es may ab l' idea de reproduhir una época, sino

NOSTRES REGIDORS



—Barcelona, per menjá, necessita bacallá.

de servirse d' ella en busca de nous filóns ab que alimentar al género xich. Aixís considerada la sarsueleta, resulta ja que no gayre interessant á causa de la seva pobresa de argument, molt moguda y pintoresca. Contribueix al seu éxit la música del mestre Gimenez, en la qual se destaca el quarteto dels *timplaos* y unas coplas de cego, que 's prestan á enmotllarhi assumptos de actualitat.

GRANVIA

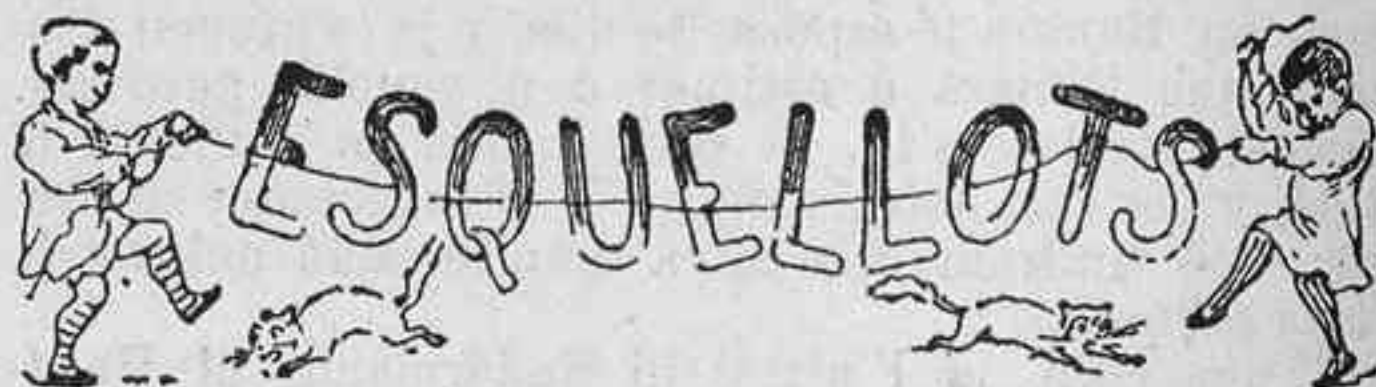
Chispita ó el barrio de Maravillas, lletra de 'n Francos y en Jackson, música de 'n Torregrossa y Valverde, es un quadret de la invasió francesa á Madrid, que no 's distingeix per la seva forsa dramática, ni per la brillantés del seu colorit. ¡Costa tant de sentir sincerament, quan mes que per l' art s' escriu en busca del trimestre!...

En aquest teatro han debutat sis senyoretas y un noy ab el títul de *Jeunese Dorée*, que cantan y executan un pas doble. Las sis senyoretas son realment vistosas.

TÍVOLI—CIRCO EQÜESTRE

La pantomima *Una festa oriental* está ben combinada y ofereix un gran número d' epissodis de gran efecte, sobre tot en el quadro final, que resulta sumament espléndit.

N. N. N.



Vels'hi aquí que un lector de LA ESQUELLA m' escriu expressant la seva extranyesa de que las empresas dels diaris, que ab motiu de la *huelga general* van fer una senmana de festa, no hajin compensat als seus subscriptors de la falta de periódich durant aquells días.

Aixó si qu' es volguer arreplegar totas las engrunas ¿veritat?

Pero, en fí, tal com ens ho observa ho consigném; encare que lo que las empresas poguessin rebaixar á cada subscriptor, no li bastaría á n' aquest ni pera pendre un café.

*
**

Pero 'l lector aludit, sens dupte fentse cárrech de aixó y de lo engorrós que 'l rescabalar als subscriptors hauría de resultar per las administracions dels diaris, proposa un medi que 'm sembla molt acceptable.

Tal es que cada periódich destini á la suscripció oberta en favor de las víctimas dels últims sucesos, la suma que prudencialment cregui poder deduir del import de las suscripcions, per rahó dels números deixats de servir.

Ja que no se 'n aprofitan els subscriptors, que no se 'n aprofitin las empresas.

Aixó está bé y fins podria donar lloch á un contrapunt entre ellas y á un magnífich reclam. Quanta major sigués la cantitat que destinessin á la suscripció, major número de subscriptors els atribuhiria 'l públich.

Podrán els empleats de consums abstenirse de dir malas paraulas; pero desde l' expedició de la circular de D. Alejandro *mínim*, la recaudació s' arronsa de una manera alarmant.

233,670 pessetas de déficit ofereix el mes de febrer últim sobre igual período del any anterior.

¡Quí sab! Potser els burots, per donar gust á don Alejandro *mínim*, s' han acostumat á calar els ulls á terra á tall de novicis jesuítas, y en aquesta posició no veuen com el matute passa.

Gran corrida la del passat diumenje á la Plassa vella de toros... curiosa y edificant... edificant sobre tot.

Van lidiar las noyas toreras... van lidiar els zulús del públich, destrossant un banyut á ganivetadas, y ab una mica més lidia també la guardia civil.

Un tinent va fer donar dos tochs de atenció, els guardias van carregar els mausers, calanhi á major abundament la bayoneta... Es á dir, van declarar la plassa de toros en estat de siti... Y en un instant quedá neta com una patena.

Tot aixó vol dir que progressém extraordinaria-ment.

Podrá ser que arribin á tancarse las academias de billar.

En qual cas y en justa compensació las plassas de toros podrán convertirse en academias de mauser.

La interessant informació gráfica que referent á la fábrika Barcelonesa d' Electricitat publicuém en aquest número, hauria sigut verdaderament completa si, com era 'l nostre desitj, els senyors don Hugo Herberg, Director, D. Pere Fries, Enginyer jefe, D. Otto Pagelsen, Enginyer de la Fábrika, y D. Octavi Zaragoza, Enginyer de la Red, ens haguessin proporcionat el seu retrato pera posarlo al costat de las vistas que avuy doném.

Ja que, per la seva excessiva modestia, aixó no ha pogut ser, permétinnos al menos els referits senyors que desde aquestas columnas els donguém las més expressivas gracias, per las facilitats qu' en ells hem trobat al empendre 'l curiós treball que ab verdadera complacencia oferim als lectors de LA ESQUELLA.

Llegeixo:

«El Sr. Manzano fué obsequiado ayer con un almuerzo íntimo por el Sr. Comas y Masferrer, en su domicilio.»

Y 'm va semblar sentir una veu trasmesa per una ratxada d' ayre procedent de Mallorca:

—Ay atlot; per aquí jo comensí.

Tant mateix segueix endavant el processament del advocat Sr. Mon y Bascós, defensor de 'n Salvador Riera.

No poden figurarse ab quanta curiositat estich esperant el resultat de aquest assumpto.

De moment tenim á n' en Salvador Riera, confés y convicte de la mort de 'n García Victory, absolt y en llibertat. Y al seu defensor, culpable sols de formular preguntas que creya necessarias al bon éxit de la seva missió, subjecte als engorros, molestias y perjudicis de un processament.

Magnífich tema de carácter legal-práctich que podrán dilucidar ab lluhiment els numerosos colegas del Sr. Mon y Bascós, discutintlo en tots els seus aspectes. Si no 's decideixen á ferho, pero prompte, lo millor será que tanquin el Colegi.

Ara que 'l Sr. Doménech y Montaner se troba de nou á Barcelona; ara qu' hem de creure que ja li haurá passat el susto del descarrilament ocorregut en el seu viatge de retorn; ¿podria dirnos si persisteix en la idea manifestada per *La Perdiu*, de que 'ls marmessors de D. Pau Gil no venen obligats á donar comptes á ningú?

Si continúa callant, dirém que l' opinió pública que al fi es la que falla en tota mena de plets, ja té prou elements ab aquest silenci, pera condemnar al nou caciquisme regionalista.

Y lo mateix que ab l' Hospital Gil, passa ab las intrusions de la companyia de M. Z. A.

No 'n té prou ab ocupar una gran part del carrer de Aragó ab un edifici que hauria de ser un kiosko;

no 'n té prou de desobehir las ordres de l' autoritat municipal, manant paralisar unas obras fetas fora de tota ley.

Es precis que alguns regidors republicans se vegin precisats á denunciar nous abusos, tals com la construcció de una muralla á tot lo llarch del barri de Pekín, deixant als pobres pescadors que l' habitan desamparats, casi sense comunicació, entre dita muralla y 'l mar.

NOSTRES REGIDORS



—Jo no tinch altra fatlera que ajudá á la classe obrera.

Grave es la denuncia; pero es més grave encare que no s' haja sentit encare la veu de un sol regidor regionalista, en defensa dels drets de la ciutat; més grave y més significatiu mil voltas que *La Perdiu* permaneixi ab el cap sota de l' ala, aparentant no veure ni sentir lo que tothom senyala ab el dit, lo que tothom condemna ab energia.

**

Ja ho varem indicar la senmana passada.

Si *La Perdiu* no contés ab algun amich de l' ànima entre 'l personal tècnich de la poderosa companyia, no callaria com calla.

Perque lo que pensarán els perdigots:—Primer las nostras dents, que 'ls nostres parents: primer las barras particulars, que las barras gloriosas del escut de Catalunya.

Ara que s' han acabat els sabis á Espanya el ministre de Instrucció pública, projecta fundar l' ordre de *Alfonso X* á fi de premiar algunas de las manifestacions de la vida intelectual.

Atenent á lo que passa en el nostre país, dos noves ordres son las úniques que hi fan falta.

La ordre de *D.^a Juana la Loca*.

Y la ordre de *D. Carlos II el Hechizado*.

Aquesta última sobre tot. Si s' hagués de adjudicar á tots els que la mereixen, no bastarian las pasamanerías y quincallerías á fabricar insignias.

S' ha discutit molt aquests días sobre si 'l burro es un joch lícit ó il·lícit, pera permétrel ó prohibirlo.

Sembla que hi ha sentencias del Suprém que 'l declara lícit, y en virtud d' ellas, tots els ciutadans espanyols que vulguin, tenen el dret perfecte de fé 'l burro.

Lo únich que s' ha disposat sobre aquest particular, es prohibir que 's fassi, més enllá de las dotze de la nit. Per lo tant, al caure las dotze campanadas, els burros al estable.

Sens dupte per ampliació de un antich refrá, s' haurá considerat que «de nit els burros son guits.»

Petit diálech:

—L' amor es cego!—diu un jove enamorat.

Y un seu oncle ple de desenganys, li replica:

—Es molt cert: cego es l' amor; pero ve 'l matrimoni y li obra 'ls ulls.

SOLUCIÓNS

Á LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO

- 1.^a XARADA 1.^a—*A-bri-ga-da*.
- 2.^a ID. 2.^a—*O-li-vas*.
- 3.^a ANAGRAMA.—*Sila—Isla*.
- 4.^a TRENCA-CLOSCAS.—*La mosca al nas*.
- 5.^a GEROGLÍFICH COMPRIMIT.—*Forasté*.



XARADA

Per un tres, donan un pa,
un segon, ja costa mes,
lo primer se sol filá
y 'l que 's tot vol lo progrés.

ANTONI FELIU

TRENCA-CLOSCAS

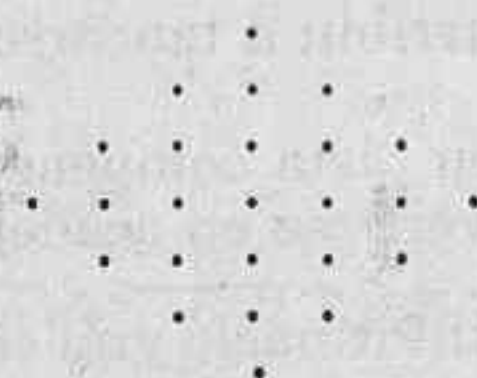
S. SALES CENTENO

PRADES

Combinar ab las presents lletras una comedia castellana.

J. LAMENDICIO Y SOCO

ROMBO



Primera ratlla vertical y horisontal: consonant.—Segona: casa de camp.—Tercera: animal (plural).—Quarta: Població catalana.—Quinta: sabor.—Sexta: número.—Séptima: vocal.

LLART DOLS Y C.^a

CONVERSA

—¡Sisquet!

—¿Qué vols?

—Sabs que la Layeta es una nena molt bonica.

—Si que ho es; te un perfil molt hermós.

—¿Y com se diu el seu xicot?

—¡Ayay! Tots dos ho havem dit fa poca estona.

ISACIN DE SANS

GEROGLÍFICH

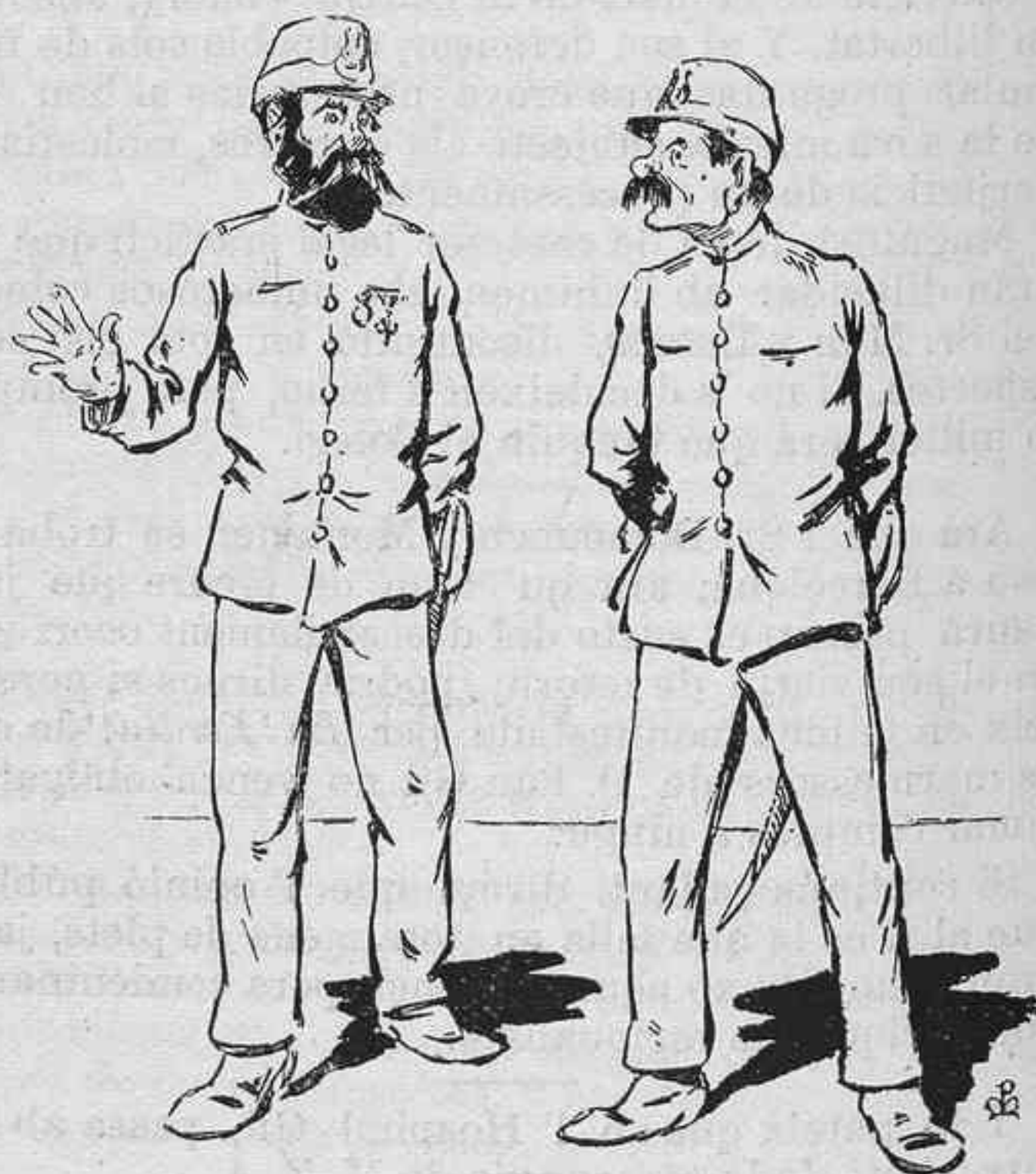


BIANCHI

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, carrer del Olm, número 8.

Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

DUPTE



—Sembla que ahora mus van á aumentar algo.
—¿Qué? ¿El sueldo ó la feyna?

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibrería Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Acaba de salir

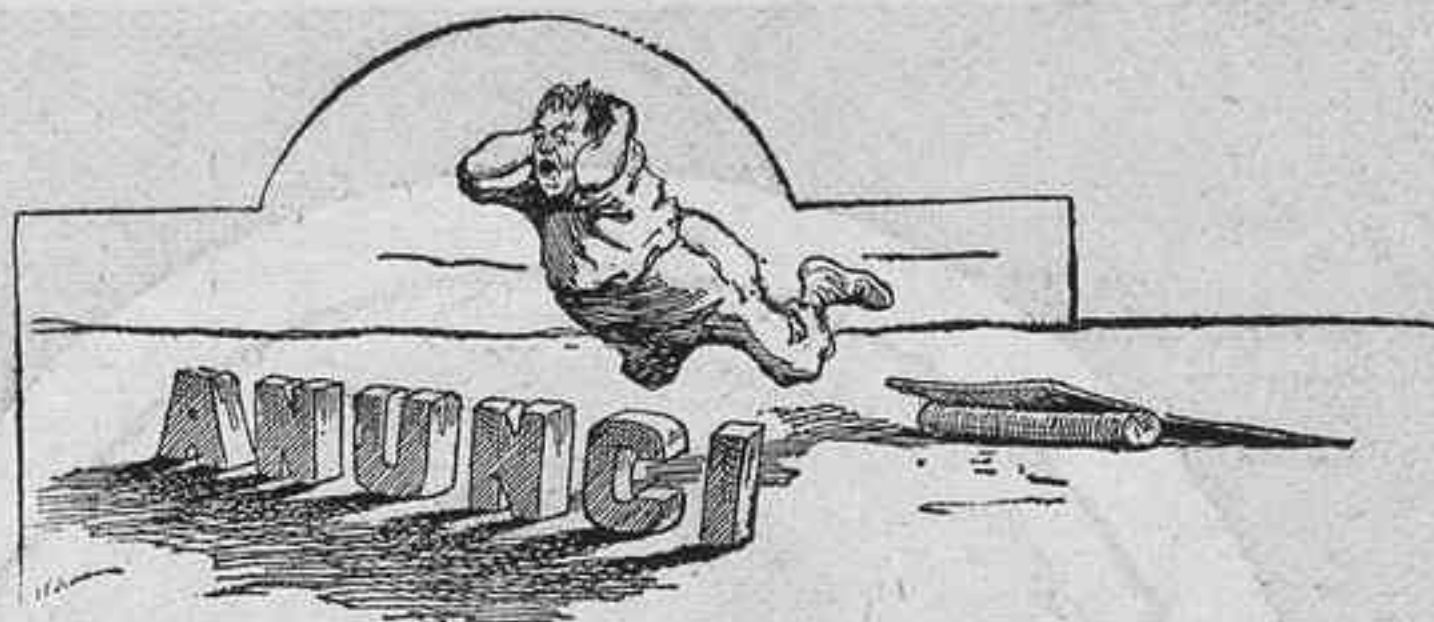
SUELO

NOVELA ORIGINAL

DE

SEBASTIÁN GOMILA

Un tomo, Ptas. 1.



Francisco Pi y Margall

POR F. PUJOLÁ Y VALLÉS — Precio 2 reales

Obra nueva

PIO BAROJA

CAMINO DE PERFECCIÓN

PASIÓN MÍSTICA

Un tomo en 8.º, Ptas. 3.

LA

Ramera Elisa

POR E. DE GONCOURT

Ptas. 1

Acaba de publicarse

LA COCINA UNIVERSAL

TRADUCCIÓN DE LA OBRA DE E. DE RICHARDIN

L'ART DU BIEN MANGER

REFORMADA POR

A. BLANCO PRIETO

1,400 recetas sencillas y prácticas

Un tomo en 8.º encuadernado en tela, Ptas. 3'50.

OFRENES Poesías de IGNASI IGLESIAS

PREU: 2 PESSETAS

IMPORTANTE

En la LIBRERÍA ESPAÑOLA, Rambla del Centro, 20, acaba de abrirse una sección de LIBRERÍA EXTRANJERA, dedicada al servicio, mediante encargo, de libros franceses, ingleses, italianos y alemanes, y de las principales Revistas que se publican en Europa.

La casa tiene corresponsales en París, Roma, Lóndres, Leipzig y Berlín, y sirve los pedidos con la mayor prontitud.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravíos, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

Recorts del gran artista ANTONI VICO



El seu retrato. (Fotografia d' Esplugas.)
 Al tornar d' Amèrica.
 Un telègrama famós: «Aun me quedan blusa y al-
 pargatas para hacer el Juan José.»

Vico en el drama Juan José.
 L' insigne artista al emprendre 'l seu primer viatge à Amè-
 rica.